

**ЧИННИК АДРЕСАТА І СКЛАД ПРЕЦЕДЕНТНИХ ІМЕН У КОМУНІКАЦІЇ
ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР → СУСПІЛЬСТВО
(на матеріалі виступів Л. Кравчука в 1991 – 1994 рр.)**

М. В. Салецька, аспірант

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська 1, м. Львів, 79000, Україна
E-mail: saletskam@gmail.com

У статті роль адресата у доборі прецедентних імен в текстах промов політичного лідера досліджено на матеріалі 135-ти виступів Президента України 1991 – 1994 рр. Л. Кравчука. Сформовано теоретико-методологічне підґрунтя вивчення проблеми. Змістові показники прецедентних імен розкрито через семантичні ознаки власних назв, об'єднаних у тематичні групи. Зроблено висновки про зумовленість тезауруса прецедентних імен чинником адресата в комунікації політичний лідер → суспільство.

Ключові слова: політична комунікація, адресат, прецедентне ім'я, власна назва.

Серед праць про політичну комунікацію переважають дослідження, які характеризують адресанта як відправника інформації (Charaudeau 2009; De Cock, Fanny 2009; Jeziński 2009; Płodowski 2008). Вплив чинника адресата на формування політичного дискурсу, зокрема на функціонування прецедентних імен у ньому – недостатньо висвітлене питання. За робочу гіпотезу дослідження приймаємо положення про те, що чинник адресата визначає тезаурус прецедентних імен (далі – ПІ). **Мета** статті – дослідити особливості формування складу ПІ в комунікації «президент→суспільство» на матеріалі 135-ти промов Л. Кравчука (всього 3456 слововживань). **Завдання:** 1) сформулювати теоретичне підґрунтя для лінгвістичного аналізу зв'язку чинника адресата із складом ПІ в політичному дискурсі; 2) виявити та проаналізувати змістові показники ПІ, використаних у політичному дискурсі.

Теоретичну базу дослідження становлять праці про ознаки політичної комунікації [1; 2; 3], про адресата як комуніканта [4; 5], а також про ПІ як елемент політичного дискурсу [6; 7]. В основу аналізу проблеми покладено синтез положень дискурс-аналітичних підходів, викладених у теоріях Р. Водак [8] (зв'язок з історичним, когнітивним та соціальним контекстами), Т. ван Дейка [9] (бачення дискурсу як знаряддя влади), П. Шародо [10] (структурні елементи тексту відображають внутрішні установки мовця). Тезаурус ПІ досліджуємо із застосуванням *елементів контент-аналізу* [11], що дозволить визначити – через частотність одиниць – склад тематичних груп ПІ і їхнє співвідношення. Позитивні, нейтральні чи негативні конотативні ознаки ПІ розкриваємо за допомогою *контекстного аналізу* [12].

Етапи аналізу передбачають відбір одиниць аналізу з корпусу текстів, встановлення показників частотності кожної одиниці (контент-аналіз за допомогою статистичної опції текстового редактора MicrosoftWord); аналіз семантичних показників шляхом окреслення тематичних груп, контекстний аналіз, аналіз окремих одиниць і встановлення зв'язків із позатекстовою дійсністю.

1. Теоретичне підґрунтя для лінгвістичного аналізу зв'язку чинника адресата із складом ПІ в політичному дискурсі

Учасниками політичної комунікації (як процесу обміну символами і значеннями) є політичні актори та суспільство, об'єднані політичною метою чи темою [15, с. 27]. Для адресантів-політиків важливо не тільки відреагувати на потреби та інтереси адресатів [1, с. 146], але й вплинути на них, переконати, навіяти необхідність «політично правильних» дій та/або оцінок [16, с. 104; 17, с. 138].

Суспільство є особливим адресатом політичної комунікації. У координатах типології комунікантів воно постає як збірний, реальний чи віртуальний (політик не знає, хто конкретно почує / прочитає його звернення тощо), активний чи пасивний, передбачений (президент враховує можливість якнайширшого кола слухачів / читачів, оскільки всі його офіційні виступи є публічними або опублікованим на відповідних ресурсах), безпосередній чи опосередкований адресат. Наприклад, у теледебатах безпосереднім адресатом є співрозмовник, а опосередкованим – телеглядачі / слухачі / читачі, а отже, все суспільство [5, с. 74].

Ефективність політичної комунікації залежить від низки характеристик адресата – суспільства або соціальної спільноти як певної його частини. Серед цих характеристик: 1) *особистісні характеристики групи*, тобто рівень активності, тип інтелекту, рівень освіти, інформованість, демографічні характеристики, здатність до сприймання, мотивація, ставлення до мовця, почуття власної гідності, стереотипи, цінності; 2) *ситуаційні умови, контекст*, іншими словами – ставлення до теми повідомлення і до каналу комунікації, цілі групи, поточні потреби, інтереси, очікування, навколишнє середовище, яке впливає на спосіб отримання та інтерпретації інформації одержувачем. Хибна характеристика адресата може завадити ефективності політичної комунікації [18]. У цій комунікації мова стає свого роду шифром, який політики кодують у такий спосіб, аби адресати змогли його дешифрувати [2, с. 43].

Конкретне ім'я стає прецедентним лише тоді, коли реципієнт має необхідні попередні знання про згадані імена та факти, визначені власними назвами; одне і те ж ім'я може бути прецедентним для однієї групи, але звичайною власною чи загальною назвою для іншої. Критерії виокремлення ПІ передбачають спільний для комунікантів фонд знань про світ, спільний досвід, тезаурус, попередні відомості про явище, подію тощо, іншими словами – прагматичну пресупозицію [19, с. 7].

ПІ в політичному дискурсі відіграють ролі: 1) символів, що мають емоційну підоснову, виступають елементом ідентичності [1, с. 143] і засобом впливу; 2) політичних міфів та історичних відсилань; 3) метафор. Для декодування кожного з перелічених елементів реципієнт повинен вкласти їх у свої ментальні схеми [20, с. 375]. Ефективність комунікації залежить від того, чи політичний лідер використовує символи, міфи, історичні відсилання, метафори, співзвучні масовій суспільній свідомості, тобто системі інтересів, потреб та цінностей адресата.

ПІ в політичному дискурсі виконують функції: *номінативну* (позначають все те, що віддзеркалюється і пізнається людською свідомістю: предметів, осіб, подій, якостей, переживань тощо); *аргументативну* (відіграють роль покликань на авторитети), *парольну* (є засобом групової ідентифікації, належності до певної групи, консолідації), *ідеологічну* (маркують ідеологічні установки), *культурно-семіотичну* (повідомляють про культурні вподобання), *меморіативну* (втілюють повторювані доміанти історичних значень) [21, с. 314–315; 22, с. 222; 6, с. 219; 23, с. 3].

2. Чинник адресата і використання прецедентних імен

Як елементи дискурсу мовні знаки на будь-якому рівні є результатом соціальних процесів і вмотивовані єдністю форми та значення [8]. Семантичний аспект – змістові показники – тезауруса ПІ розкриває набір тематичних груп названих одиниць, які посилюють інформативність тексту. У політичному дискурсі вибір одиниць завжди більш чи менш явно втілює певну стратегію адресанта щодо представлення означуваної частини світу чи світу загалом [27, с. 68]. Політичні тексти «можливо, не можуть вказати нам, що думати (як саме ставитися до чогось), але вони надзвичайно успішно вказують нам, про що думати» [Б. Коен, цит. за 27, с. 110], у цьому реалізується персвазивний ефект політичного дискурсу [26, с. 154]. Виявлені тематичні групи власних назв демонструють діапазон знань, які активізує Президент у комунікації з суспільством і які – за певних умов – стають прецедентними.

Здійснений аналіз показує, що типовими адресатами в комунікації «президент–суспільство» виступають: усе суспільство України (43,7% або 59 промов), представники іншої / інших країни (6,7 %, 9 промов), соціальна спільнота (29,7 %, 40 промов), органи державної влади (14 %, 19 промов), окремі особи (5,9%, 8 звернень).

Виникає питання, чи існує зв'язок змістових показників ПІ з чинником адресата.

2.1. Адресат: усе суспільство України

Найбільшою частиною дискурсу Л. Кравчука як Президента є промови та звернення до народу України (59 текстів, 56 600 слів), три з яких виголошені російською мовою.

Змістовий план тезауруса ПІ відображений у тематичних групах власних назв:

- сучасні країни (1,4 %): *Україна, Росія (Россия, Російська Федерація), Америка (США), Білорусь*¹;
- державні утворення (0,14 %): *Союз (Радянський), СРСР (СССР), Київська держава, Українська Народна Республіка*;
- міжнародні організації (0,12 %): *СНД (Співдружність незалежних держав), Економічний Союз, НАТО, Міжнародний валютний фонд, ООН*;
- документи, закони (0,095 %): *Конституція*;
- міста (0,09 %): *Київ, Москва, Мінськ, Севастополь*;
- політики минулого (0,06 %): *Володимир Винниченко, Михайло Грушевський, Володимир Великий, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Щербицький*;
- битви за незалежність (0,03 %): *битва під Берестечком, битва за Переяслав і Гадяч; Полтавський бій, бій під Крутами, битва під Сталінградом, битва на вогненній Курській дузі, битва за Дніпро*;
- збройні конфлікти (0,02 %): *Велика Вітчизняна війна, Друга світова війна, Визвольні змагання 1917-1920 рр.*;
- письменники (0,02 %): *Тарас Шевченко (Кобзар), Франко, Винниченко*;
- кавалери орденів, володарі звання «Герой України» (0,01);
- історичні події (0,033 %): *Чорнобиль (Чорнобильська катастрофа), 24 серпня, проголошення незалежності України, референдум 1 грудня*;
- назви свят (0,028 %): *Різдво Христове, День Перемоги*;
- сучасні політики (0,016 %): *Чорновіл, Костянтин Морозов, Буш, Міттеран*;
- релігійні діячі (0,014 %): *Йосиф Сліпий, Андрей Шептицький*;
- історичні документи (0,007 %): *Декларація прав людини і громадянина, Емський указ, Валуєвський циркуляр*.

Рідко Президент апелює до назв регіонів України (*Крим, Захід, Схід*), географічних об'єктів (*Дніпро (Славутич), Карпати*). Одноразово вживає імена науковця А. Сахарова, митця С. Данченка, назву релігійного тексту – *Святе Письмо*, дещо частіше – імена божеств.

Вживання ПІ свідчить про намір актуалізувати певні знання у свідомості адресатів. Покликання на трагічні події в історії (війни, битви за незалежність, катастрофи, геноцид українців тощо) активізує емоції реципієнта через актуалізацію конкретного знання, послаблює критичне сприйняття інформації і робить адресатів піддатливими впливу [30, с. 261].

Вживаючи ПІ зі сферою-джерелом «Історія», Президент апелює до колективної «історичної пам'яті» через наділені символічним значенням «місця пам'яті» – не лише географічні пункти, а точки зіткнення, в яких формується пам'ять суспільства. Створення та усвідомлення індивідами таких «місць» – головний чинник формування колективної ідентичності [31], потужний інструмент управління індивідуальною та суспільною свідомістю [32, с. 102], елемент «політики пам'яті» [33, с. 157].

Оскільки історія є одним із складників національної ідентичності [34, с. 387], то значна частка ПІ, які стосуються минулого України, виявляє цілеспрямовану

¹ Приклади наводимо у порядку від найчастотнішого показника, спосіб написання оригіналу зберігаємо.

апеляцію до національної ідентичності адресатів. Це актуалізує меморіативну функцію ПІ – вони втілюють повторювані доміанти історичних значень. Крім цього, ПІ в тексті актуалізують й інші функції: аргументативну, паролічну, ідеологічну, культурно-семіотичну, які уможливають вплив на формування колективної історичної пам'яті.

2.2. Адресат: суспільство іншої/інших країн

До суспільств іншої країни Президент адресує 9 промов, 2000 слів. Одна з них, до Президента Росії, російською мовою.

Комунікація з цим адресатом інтеркультурна, орієнтована не тільки на представлення своєї культури та етносу, але й вимагає від адресанта знань культури адресата [35, с. 157–159], оскільки за відсутності пресупозицій можуть виникати комунікативні девіації.

У цьому фрагменті дискурсу ПІ представляють такі тематичні групи:

- сучасні країни (1,95 %): *Україна, Беларусь, Молдова, США*;
- міжнародні організації (0,9 %): *НБСС, Співдружність Незалежних Держав (СНГ), НАТО*;
- історичні події (0,75 %): *Чорнобиль, Югославія, Карабах*;
- частини світу (0,6 %): *Європа, Азія*;
- письменники (0,35 %): *Шевченко (Кобзар), Франко, Драй-Хмара, Степан Руданський, Самійленко, Купала, Колас, Богданович*;
- чинні документи (0,35 %): *Хельсінкський заключний акт, Паризька хартія*;
- міста (0,35 %): *Хельсінкі, Ялта, Львів*;
- художні твори (0,25 %): *«Погоня», «Стратим-лебідь», «Переписувач», «Зірка Венера», «Вінок»*;
- колишні державні утворення (0,2 %): *Союз РСР*.

Значна частка імен пов'язана з Україною, що свідчить про спрямованість комунікації на презентацію своєї країни.

Звертаючись до спільноти іншої країни, Президент використовує відомі та значущі для неї імена, які виступають як прецедентні для адресатів. Це типова ілюстрація культурно-семіотичної функції ПІ: адресант маркує свою компетентність, схвалює цінності адресатів й передбачає присутність чи відсутність спільного фонду знань.

Звертаючись до представників іншої країни та культури, адресант шукає і активізує точки дотику між їхніми країнами і культурами. Наприклад, Л. Кравчук у Зверненні до Верховної Ради Республіки Білорусь наводить імена відомих для українців і білорусів письменників: «наші духовні світочі – *Шевченко і Франко, Купала і Колас*». У цьому контексті ПІ реалізують аргументативну функцію (поклонання на авторитети). Вживаючи займенник *наші*, Президент посилює висловлену в попередньому реченні тезу про спільність української й білоруської історичних доль, що «мають багато подібного й спорідненого» [цит. Л. Кравчук Верховній Раді Республіки Беларусь, 23.12.1991]. Адресуючи промови до суспільства іншої / інших країн, Президент повинен показувати себе як «свого», консолідуючись із цінностями та авторитетами адресатів.

У Посланні до Президента Росії Б. Єльцина з приводу незаконного виведення Силами авіації РФ літаків з українського полігону Л. Кравчук, навпаки, один раз вживає назву країни адресата (*Россия*) і двічі повторює назву кодексу-відзнаки Збройних сил РФ – *Боевое Знамя* в негативному контексті – поруч зі словами «хищення», «угон», «нарушители». Ця комунікація має ознаку конфліктної, а ПІ слугують для демонстрації ставлення до адресата та описаних подій.

2.3. Адресат: соціальна спільнота в державі

До соціальних спільнот (професійних, демографічних тощо) президент адресує 40 промов (20 890 слів).

Змістові показники ПІ охоплюють такі тематичні групи власних назв:

- сучасні країни (2,6 %): *Україна, Росія, США*;

- міжнародні організації (0,38 %): *НАТО, ООН, Співдружність Незалежних Держав (Співдружність), Содружество независимых государств (Содружество), Європа (ЄС), Чорноморське Економічне Співробітництво;*
- письменники (0,24 %): *Тарас Шевченко (Кобзар), Володимир Винниченко, Леся Українка;* зарубіжні письменники: *Адам Міцкевич, Гете, Пушкін;*
- сучасні документи, закони (0,18 %): *Конституція, Військова доктрина, Акт проголошення незалежності України;*
- наукові установи і навчальні заклади (0,13 %): *Академія наук, Київський університет;*
- частини світу (0,11 %): *Європа, Східна Європа, Африка, Близький Схід;*
- митці (0,081 %): *Володимир Івасюк, Старицький, Лисенко, Гнат Юра;*
- науковці (0,081 %): *М. Драгоманов, М. Грушевський, Костомаров, Дмитро Яворницький;*
- регіон держави (0,07 %): *Крим, Чорноморський регіон (Причорномор'я);*
- наукові твори (0,05 %): *"Історія запорозьких козаків", "Історія України-Руси", "Звичаї українського народу";*
- історичні документи (0,04 %): *Конституція Пилипа Орлика, Гельсінкська декларація 2, Лісабонський протокол, Паризька хартія для нової Європи;*
- державні утворення минулого (0,04 %): *СРСР (Союз);*
- політики минулого (0,033 %): *Михайло Грушевський, Ольга, Ярослав Мудрий;*
- події (0,033%): *Чорнобиль;*
- внутрішні організації (0,033%): *Спілка письменників України, «Просвіта».*

У Зверненні до учасників і лауреатів першого Міжнародного конкурсу молодих виконавців української естрадної пісні ім. В. Івасюка Л. Кравчук називає імена відомих українських виконавців: *Дмитра Гнатюка, Софії Ротару, Миколи Мозгового, Назарія Яремчука, Василя Зінкевича,* називаючи учасників конкурсу їхніми наступниками. Спостерігаємо реалізацію аргументативної і парольної функції ПІ. Президент розраховує на знання адресатами імені міфічного персонажа Орфея: *В. Івасюк – «український Орфей».*

У Зверненні до учасниць з'їзду жіночих організацій Л. Кравчук використовує імена «видатних жінок» (цит. Л. Кравчука): *княгині Ольги, Гулевичівни, Роксолани, Софії Русової, Олени Пчілки, Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Христини Алчевської і Олени Теліги.* Така мовна поведінка свідчить про актуалізацію парольної функції ПІ, які є значущими для групової ідентифікації.

Використовуючи в тексті власні назви, Л. Кравчук наголошує на ролі названих осіб: *«Поляки мають Адама Міцкевича, німці – Гете, Росія пишається своїм Пушкінім, а ми, українці, – своїм Шевченком».* Президент представляє ці імена як однотипні, адресати легко розкодують смисли, які стоять за кожним з імен, розуміючи значення всього повідомлення.

Шкала тематичних груп ПІ значно відрізняється від тієї, яку містять промови до народу України як адресата комунікації. Висока частотність груп імен науковців, митців, назв навчальних закладів, сучасних законодавчих актів, наукових творів тощо зумовлена тим, що професійна спільнота як адресат вимагає значущих для неї ПІ. Л. Кравчук не апелює до назв збройних конфліктів та конкретних битв, частіше активізує знання зі світової геополітики, звертає увагу на реалії сучасності, а не минулого.

Часте покликання на авторитетів у певній галузі діяльності та знань свідчить про взаємозв'язок політичного дискурсу та професійної ідентичності адресата.

2.4. Адресат: органи влади

До Верховної Ради України Л. Кравчук адресує 19 промов (15 300 слів), із них російською – 2 промови.

Тезаурус ПІ охоплює тематичні групи:

- сучасні країни (2,04 %): *Україна, Росія (РФ, Російська Федерація), США;*
- регіони України (0,48 %): *Крим;*

- закони, документи (0,35 %): *Конституція, Лісабонський протокол, Договір про СНО-1, Договір про нерозповсюдження ядерної зброї*;
- колишні державні утворення (0,19 %): *Союз, СРСР*;
- міста (0,08 %): *Москва, Київ*;
- органи влади (0,08 %): *Верховна Рада, Кабінет Міністрів*;
- частини світу (0,08 %): *Європа*;
- політики минулого (0,052 %): *Горбачов (Михайло Сергійович), Фокін Вітольд*;
- військові конфлікти (0,026 %): *Карабах, Грузія, Придністров'я*.

Президент апелює майже виключно до політичної сфери минулого та сучасного. Домінування тематичних груп, пов'язаних з українсько-російською політикою, спричинене загостренням стосунків між двома державами на початку 90-х рр. через переділ Чорноморського флоту.

У комунікації із законодавчою гілкою Президент зовсім не покликається на сферу культури, науки тощо, відміною рисою цього типу промов є покликання на органи влади інших країн. Такі змістові показники тезауруса ПІ демонструють тематичну зосередженість міжвладної комунікації.

2.5. Адресат: конкретна особа

До цього адресата Президент адресує 8 коротких звернень, 1016 слів.

Як правило, у таких випадках адресатами є відомі постаті, а нагодою для таких висловлювань – особливі дати та події в житті адресатів.

Тезаурус ПІ містить такі тематичні групи:

- сучасні країни (0,59 %): *Україна, Франція, Бразилія*;
- частини світу (0,082 %): *Європа*;
- письменники: *Шевченко, І. Франко, Ф. Г. Лорка, Л. Толстой*;
- твори мистецтва: *«Іван Грозний», «Украдене щастя», «Анна Кареніна», «Мар'яна Пінєда»*;
- назви церков: *Автокефальна православна церква*;
- назви божеств: *Бог*.

У зверненнях до релігійних діячів, наприклад, до Вселенського Патріарха Варфоломія, Л. Кравчук використовує назви Церков та їхніх діячів (*православ'я, Автокефальна православна церква*) разом з назвою країни (*Україна, Українська держава*). Характерно, що в 60 % назви *православ'я* або *Православна церква* поєднуються з прикметником *український*. Такий мікроконтекст свідчить про асоціювання та присвоєння ознак ПІ.

Адресуючи звернення до народного артиста України, композитора Ю. Мейтуса, Президент демонструє обізнаність із творчістю адресата шляхом використання назв його робіт. Разом із цим Л. Кравчук використовує імена Т. Шевченка, І. Франка, Ф. Г. Лорки, Л. Толстого, створюючи асоціативний ряд, який включає й адресата. Використання знакових для певної галузі імен актуалізує їхню пароліну функцію, представляючи мовця як обізнаного і «свого» для адресата.

Висновки

1. Змістовне наповнення текстів промов політичних лідерів детерміноване особливостями політичного дискурсу. Функціонування ПІ передбачає адресата, який може їх розкодувати і «прочитати» смисли, закріплені за власними назвами.

2. ПІ представляють важливі і впізнавані для адресата реалії, дозволяючи адресантові актуалізувати низку функцій.

Найбільшу кількість ПІ зафіксовано в комунікації, адресатом якої є соціальна спільнота – 3,309 % від усіх слів тексту, усе суспільство – 2,9 %, органи влади – 2,78 %, суспільство іншої/ інших країни – 1,9 %, конкретна особа – 0,9 %. Така диференціація свідчить про функціонування ПІ як слів-паролів, які консолідують групи населення.

Склад ПІ в аналізованих текстах промов політичного лідера представлений тематичними групами власних назв, які функціонують як ПІ: міжнародні організації,

письменники, сучасні документи, закони, наукові інституції і навчальні заклади, частини світу, митці, науковці, регіон держави, наукові твори, історичні документи, державні утворення минулого, політики минулого, події та ін.

Для кожного із розглянутих адресатів є тематичні домінанти серед груп ПІ, а також унікальні, властиві комунікації з одним адресатом:

- для всього суспільства як збірною адресата унікальною групою ПІ є назви битв і трагічних подій, імена божеств, релігійних діячів, кавалерів орденів і володарів звань «Герой», назви свят;
- для соціальної спільноти – імена науковців, митців, персонажів, назви наукових творів, внутрішніх організацій, зброї та захворювань;
- для органів державної влади – органи влади інших країн;
- для конкретних осіб – унікальних груп не виявлено.

Дослідження часового зрізу ПІ свідчить про те, що апелювання до минулого переважає в комунікації з усім суспільством. Така закономірність пов'язана з конструюванням національної ідентичності, неодмінним елементом якої є історія своєї країни. Отже, робоча гіпотеза дослідження отримала підтвердження: тезаурус ПІ у політичному дискурсі зумовлений чинником адресата.

ФАКТОР АДРЕСАТА И СОСТАВ ПРЕЦЕДЕНТНЫХ ИМЕН В КОММУНИКАЦИИ ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЛИДЕР → ОБЩЕСТВО (на материале выступления Л. Кравчука в 1991-1994)

М. В. Салецкая, аспирант

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская 1, г. Львов, 79000, Украина
E-mail: saletskam@gmail.com*

В статье роль адресата в подборе прецедентных имен в текстах речей политического лидера исследованы на материале 135-ти выступлений Президента Украины 1991-1994 гг. Л. Кравчука. Сформировано теоретико-методологическое основание изучения проблемы. Содержательные показатели прецедентных имен раскрыты через семантические признаки имен, объединенных в тематические группы. Сделаны выводы о предопределенности тезауруса прецедентных имен фактором адресата в коммуникации политический лидер → общество.

Ключевые слова: политическая коммуникация, адресат, прецедентное имя, имя собственное.

THE INFLUENCE OF THE RECIPIENT ON PRECEDENT NAME LEXICA IN COMMUNICATIONS: POLITICAL LEADER → SOCIETY (based on 135 speeches of Leonid Kravchuk, 1991-1994)

M. V. Saletka, PhD student

*Ivan Franko National University in Lviv
1, Universitetska St., L'viv, 79000, Ukraine
E-mail: saletskam@gmail.com*

The article develops the recipient's role in a political leader's selection of precedent names. Material examined: 135 speeches of the President of Ukraine 1991-1994. L. Kravchuk.

The theoretical and methodological framework to study the problem is formed. Content markers for precedent names are discovered through semantic features of proper nouns grouped into thematic groups. Conclusion: the lexicon of precedent names is predetermined in communications: political leader → society.

Key words: political communication, recipient, audience, precedent name, paradigm, proper noun.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pabijanska M. Psychomanipulacja w polityce / M. Pabijanska. – Wrocław : Astrum, 2007. – 168 s.
2. Pawełczyk P. Socjotechniczne aspekty gry politycznej / P. Pawełczyk. – Poznań, 2007.
3. Płudowski T. Komunikacja polityczna w amerykańskich kampaniach wyborczych, Warszawa, 1, 2008 / T. Płudowski // Socjologii Jakościowej. – Lipiec, 2009. - Tom V, № 2..
4. Гнезділова Я. В. Фактор адресанта і адресата в англomовних емоційному й емотивному дискурсах / Я. В. Гнезділова // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія - Педагогіка - Психологія. – 2012. – Вип. 25. – С. 20-29.
5. Laskowska E. Sytuacja komunikacyjna i jej parametry. I monografia z cyklu Sytuacje-komunikacja-konteksty / E. Laskowska; red. Grażyna Sawicka. – Bydgoszcz, 2010, s. 70-76.

6. Великорода Ю. Прецедентні феномени в американському медійному дискурсі (на матеріалі часописів "Time" та "Newsweek") / Ю. Великорода. – Львів, 2012.
7. Найдюк О. В. Семантичні та функціональні особливості прецедентних феноменів у німецькомовному дискурсі. : дис... канд. наук : 10.02.04 / Оксана Василівна Найдюк. – 2009.
8. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика. / Р. Водак. – Волгоград : Перемена, 1997. – 139 с.
9. Dijk Teun A. van Principles of critical discourse analysis [Електронний ресурс] / Teun A. van Dijk // Discourse & Society. – London : Newbury Park and New Delhi, 1993. – Vol. 4(2). – Режим доступу : <http://www.daneprairie.com>.
10. Charaudeau P., Dis-moi quel est ton corpus, je te dirai quelle est ta problématique revue / P. Charaudeau // Corpus. – 2009. - No 8.
11. Юськів Б. М. Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід : монографія / Б. М. Юськів. – Рівне : Перспектива, 2006. – 203 с.
12. Baril-Gingras G. Des théories implicites (et explicites) du changement chez des ergonomes français et québécois / G. Baril-Gingras // Actes des journées de Bordeaux sur la pratique de l' ..., 1999.
13. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф.С. Бацевич. – Київ : Академія, 2004. – 344 с.
14. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля; К., 2006 – 716 с
15. Ociepka B. Media i komunikowanie polityczne: Niemcy, Austria / B. Ociepka, M. Ratajczak. - Szwajcaria : Arboretum, 2000.
16. Bayley P. 1985 – Live oratory in the television age: The language of formal speeches / P. Bayley // G. Ragazzini, D.R.B.P. Miller eds. Campaign language: Language, image, myth in the U.S. presidential elections 1984. – Bologna: Cooperativa Libreria Universitaria Editrice Bologna, 1985. – P. 77-174.
17. Jeziński M. Język przemówień politycznych generała Wojciecha Jaruzelskiego w okresie stanu wojennego / M. Jeziński. - Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2009.
18. Kaczmarek M. Ogólne zasady komunikacji nadawca – odbiorca [Електронний ресурс] / M. Kaczmarek // Zasady komunikacji w PR. (2010). – Режим доступу : <http://witrynawiejska.org.pl/strona-glowna/poradniki/item/29716-ogolne-zasady-komunikacji-nadawca-odbiorca>.
19. Beaver D. I. Presupposition and Assertion in Dynamic Semantics / D. I. Beaver. - CSLI Publications Center for the Study of Language and Information Stanford, California & FoLLI The European Association for Logic, Language and Information, 2001.
20. Borkowski I., Świt wolnego słowa. Język propagandy politycznej 1981–1995 / I. Borkowski. – Wrocław, 2003.
21. Гак В. Г. Языковые преобразования / В. Г. Гак. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 736 с.
22. Еко У., Роль читача. Дослідження з семиотики текстів / Еко У.; пер. М. Гіряк. – Львів, 2004.
23. Статкевич Л. Форми реалізації інтертекстуальності в тексті художнього твору / Л. Статкевич // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2011. – Вип. 61.
24. Голев Н. Д. О соотношении семантических и мотивировочных признаков / Н. Д. Голев // Вопросы языкознания и сибирской диалектологии. – 1977. – Вып. 7. – С. 24–26.
25. Лепко Г. Основні критерії розмежування прямих і непрямих номінативних процесів у сучасній теорії номінації / Г. Лепко // ЛІНГВІСТИКА. – Вип. IX. – С. 177-181.
26. Batko-Tokarz V. Perswazja w dyskursie sejmowym / V. Batko-Tokarz. - Wydawnictwo Scriptum Tomasz Sekunda, 2008. – 239 s.
27. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. – К. : Критика, 2010. – 656 с.
28. Соціологія / В. Вербець, О. Субот, Т. Христюк. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
29. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – С. 166–205.
30. Пфеффер Дж. Власть, влияние и политика в организациях / Пфеффер Дж, 1992.
31. Нора П. Всемирное торжество памяти / П. Нора // Неприкосновенный запас. Дебаты о политике и культуре. – 2005. – № 2–3 (40–41). – С. 37–51.
32. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / Л. Нагорна. – К. : ППІЕНД, 2002. – 272 с.
33. Коник А. «Історична пам'ять» та «політика пам'яті» в епоху медіакультури / А. Коник // Вісник Львівського ун-ту. Серія журн. – 2009. – Вип. 32. – С. 153–163.
34. Kukułka J. Pojmowanie i istota tożsamości narodowej pod koniec XX wieku / J. Kukułka // Nowa tożsamość 3 Niemiec i Rosji w stosunkach międzynarodowych. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 1999.– S. 11–21.
35. Prokop I. Aspekty analizy pragmatycznej / I. Prokop. – Poznań, 2010.
36. Пасічняк Р. Соціально-психологічні детермінанти професійної ідентичності / Р. Пасічняк // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : збірник наук. праць. – 2007. – № 3(5). – С. 299-304.

LIST OF REFERENCES

1. Pabijanska, M. (2007) *Psychomanipulacja w polityce*, Wrocław: Astrum, 168 s.
2. Pawelczyk, P. (2007) *Socjotechniczne aspekty gry politycznej*, Poznań.
3. Płudowski, T. (2009) *Komunikacja polityczna w amerykańskich kampaniach wyborczych*, Warszawa, 1, 2008, v Socjologii Jakościowej, Tom V, Numer 2, Lipiec.

4. Gnezdilova, Ya. V. (2012) *Factor sender and recipient in English emotivnyy and emotive discourse*. Science Bulletin UNESCO Chair KNLU Series Philology – Pedagogy - Psychology, Issue 25, pp. 20-29.
5. Laskowska, E. (2010) *Sytuacja komunikacyjna i jej parametry. I monografia z cyklu Sytuacje - komunikacja – konteksty*, Grażyna Sawicka (red), Bydgoszcz, 2010, S. 70-76.
6. Velykoroda, Yu. (2012) *Precedentni fenomeny v amerykanskomu medijnomu dyskursi* (na materialy chasopysiv "Time" ta "Newsweek"), Lviv.
7. Najdyuk, O. V. (2009) *Semantic and functional features of precedent phenomena in the German discourse*: PhD diss.: 10.02.04.
8. Vodak, R. (1997) *Language. Discourse. Politics*, Volgograd: Peremena, 139 p.
9. Dijk, Teun A. Van (1993) *Principles of critical discourse analysis* *Discourse & Society*, London: Newbury Park and New Delhi, vol. 4(2) [Online], Available: <http://www.daneprairie.com> [2016].
10. Charaudeau, P. (2009) Dis-moi quel est ton corpus, je te dirai quelle est ta problématique revue, *Corpus*, n°8.
11. Yuskiw, B. M. (2006) *Content analysis. History and international experience*, Rivne: Perspektiva, 203 p.
12. Baril-Gingras, G. (1999) *Des théories implicites (et explicites) du changement chez des ergonomes français et québécois*. Actes des journées de Bordeaux sur la pratique de l' ... .
13. Bacevych, F. S. (2004) *Fundamentals of communicative linguistics*, Kyiv: Academiya, 344 p.
14. Selivanova, O. O. (2006) *Modern Linguistics: terminology Encyclopedia*, Poltava: Dovkillya; K., 716 p.
15. Ociepka, B. (2000) *Ratajczak M. Media i komunikowanie polityczne: Niemcy, Austria, Szwajcaria*: Arboretum, 2000.
16. Bayley, P. (1985) *Live oratory in the television age: The language of formal speeches*, Bologna: Cooperativa Libreria Universitaria Editrice Bologna, P. 77-174.
17. Jeziński, M. (2009) *Język przemówień politycznych generała Wojciecha Jaruzelskiego w okresie stanu wojennego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
18. Kaczmarek, M. (2010) Ogólne zasady komunikacji nadawca – odbiorca, *Zasady komunikacji w PR*. [Online], Available: <http://witrynawiejska.org.pl/strona-glowna/poradniki/item/29716-ogolne-zasady-komunikacji-nadawca-odbiorca> [2016].
19. Beaver, D. I. (2001) *Presupposition and Assertion in Dynamic Semantics*, CSLI Publications Center for the Study of Language and Information Stanford, California & FoLLI The European Association for Logic, Language and Information.
20. Borkowski, I. (2003) *Świt wolnego słowa. Język propagandy politycznej 1981–1995*, Wrocław.
21. Gak, V. G. (1998) *Yazykovye preobrazovaniya* [Language Reforms], Moscow: Yazyki russkoi kultury, 736 p.
22. Eko, U. (2004) *The Role of the reader. The study of semiotics texts lane* (Translation: M. Girnyak), Lviv.
23. Statkevych, L. (2011) Forms implementation of intertextuality in the text work of art, *Bulletin of Kharkiv Karazin University*, n. 61.
24. Golev, N. D. (1977) *O sootnoshenii semanticheskikh i motivirovochnykh priznakov* [Problems of Linguistics and Siberian Dialectology], n. 7, pp. 24–26.
25. Lepko, G. *Osnovni kryteriyi rozmezhuvaniya pryamyh i nepryamyh nominatyvnyh procesiv u suchasnij teorii nominaciyi* [Main criteria for division of direct and indirect nominative processes in the modern nominative theory], LINGVISTYKA, n. IX, pp.177-181.
26. Batko-Tokarz, B. (2008) *Perswazja w dyskursie sejmowym*, Wydawnictwo Scriptum Tomasz Sekunda, 239 s.
27. Kulyk, V. (2010) *Ukrainian media discourse, identity, ideology, power relations*, Kyiv: Krytyka, 656 p.
28. Verbecz, V., Subot, O., Xrystyuk, T. (2009) *Sociology*, Kyiv: KONDOR, 550 p.
29. Karasyk, V. Y. (2002) *Yazykovoï krug: lichnost', kontsepty, diskurs* [Language circle: Personality, concepts, discourse], Volgograd: Peremena, pp. 166–205.
30. Pfeffer, Dzh. (1992) *Vlast', vliyanie i politika v organizatsiyakh* [Authority, ascendancy and politics in organizations].
31. Nora, P. (2005) *Vsemirnoe torzhestvo pamyati* [Universal triumph of the memory], *Neprikosnovennyi zapas. Debaty o politike i kulture*, n. 2–3 (40–41), pp. 37–51.
32. Nagorna, L. (2002) *National Identity in Ukraine*, Kyiv: IPIEND, 272 p.
33. Konyk, A. (2009) "Historical memory" and the "politics of memory" in the era of media culture, *Bulletin of Lviv University*, n. 32, pp. 153–163.
34. Kukułka, J. (1999) *Pojmowanie i istota tożsamości narodowej pod koniec XX wieku. Nowa tożsamość 3 Niemiec i Rosji w stosunkach międzynarodowych*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, S. 11–21.
35. Prokop, I. (2010) *Aspekty analizy pragmalingwistycznej*, Poznań.
36. Pasichnyak, R. (2007), *Socio-psychological determinants of professional identity, Actualni problem navchannya ta vyhovannya liudei z osoblyvymi potrebami* [Current problems of training and education of people with special needs], n. 3-5, pp.299–304.

Надійшла до редакції 25 січня 2017 р.